

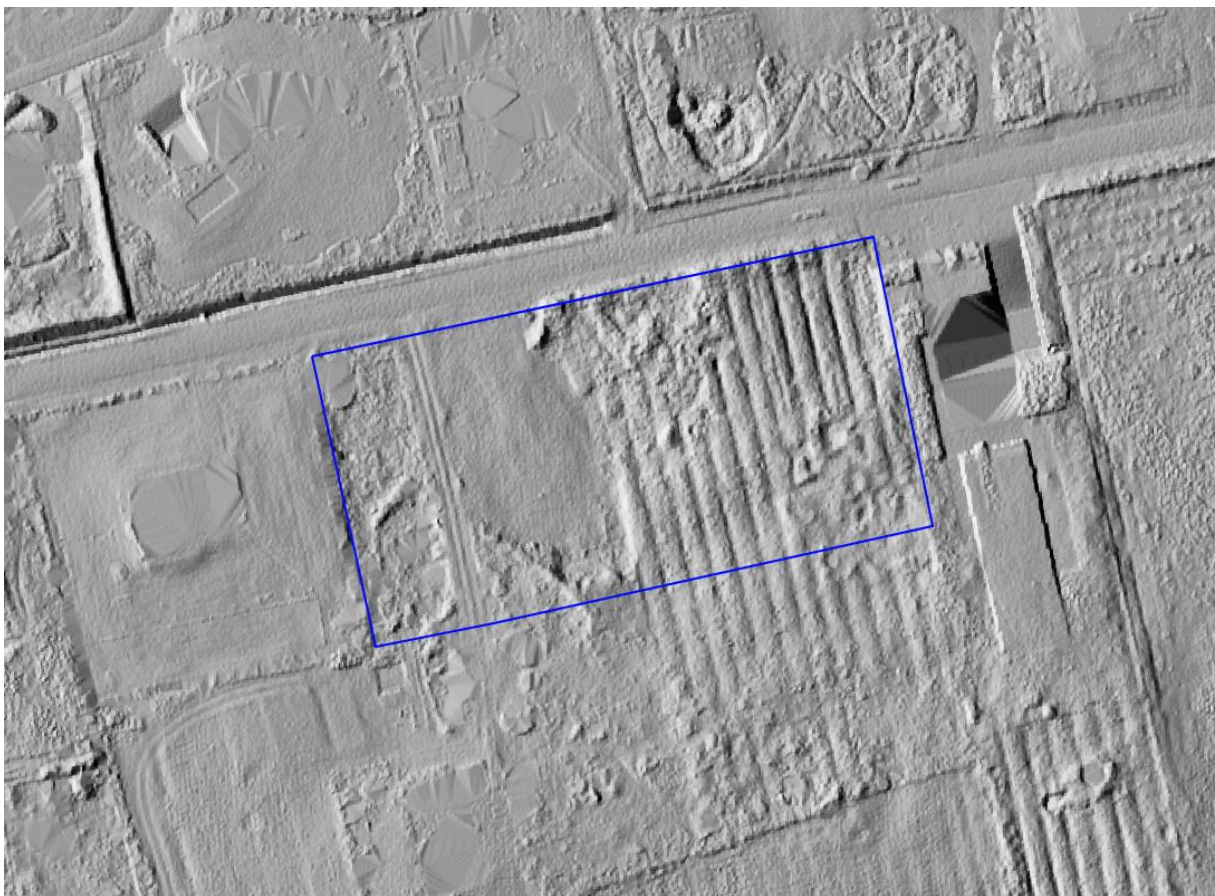
Archeologienota

Heusden-Zolder (Zolder, Bolderberg) Heidestraat, percelen gelegen tussen de huisnummers 119-133

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2019-I-398

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R.,(2018), Heusden-Zolder (Zolder, Bolderberg) Heidestraat, percelen gelegen tussen de huisnummers 119-133, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-51, D/2019/12654/51

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik.vandekonijnenburg@telenet.be

INHOUD

Programma van maatregelen	
1. Administratieve gegevens	3
2. Aanleiding van het vooronderzoek	5
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	5
4. Gemotiveerd advies	7
5. Lijst van de afbeeldingen	8

© 2019 HAAST bvba, *Gauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

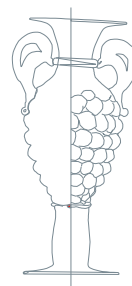
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/51

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

1. Beschrijvend gedeelte

Administratieve gegevens

Projectcode	2019I398
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie – Provincie	Limburg
Gemeente	Heusden-Zolder
Deelgemeente	Zolder
Site	Heidestraat, percelen gelegen tussen de huisnummers 119 en 133
Kadastrale gegevens	Heusden-Zolder, afd 4/Zolder 2/ sectie C, percelen 67z24 (2154,03 m²), 67c25 (21,97 m²), 67a25 (129,05 m²) en 67b15 (2527,93 m²)
Oppervlakte onderzoeksgebied	4832,98 m²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

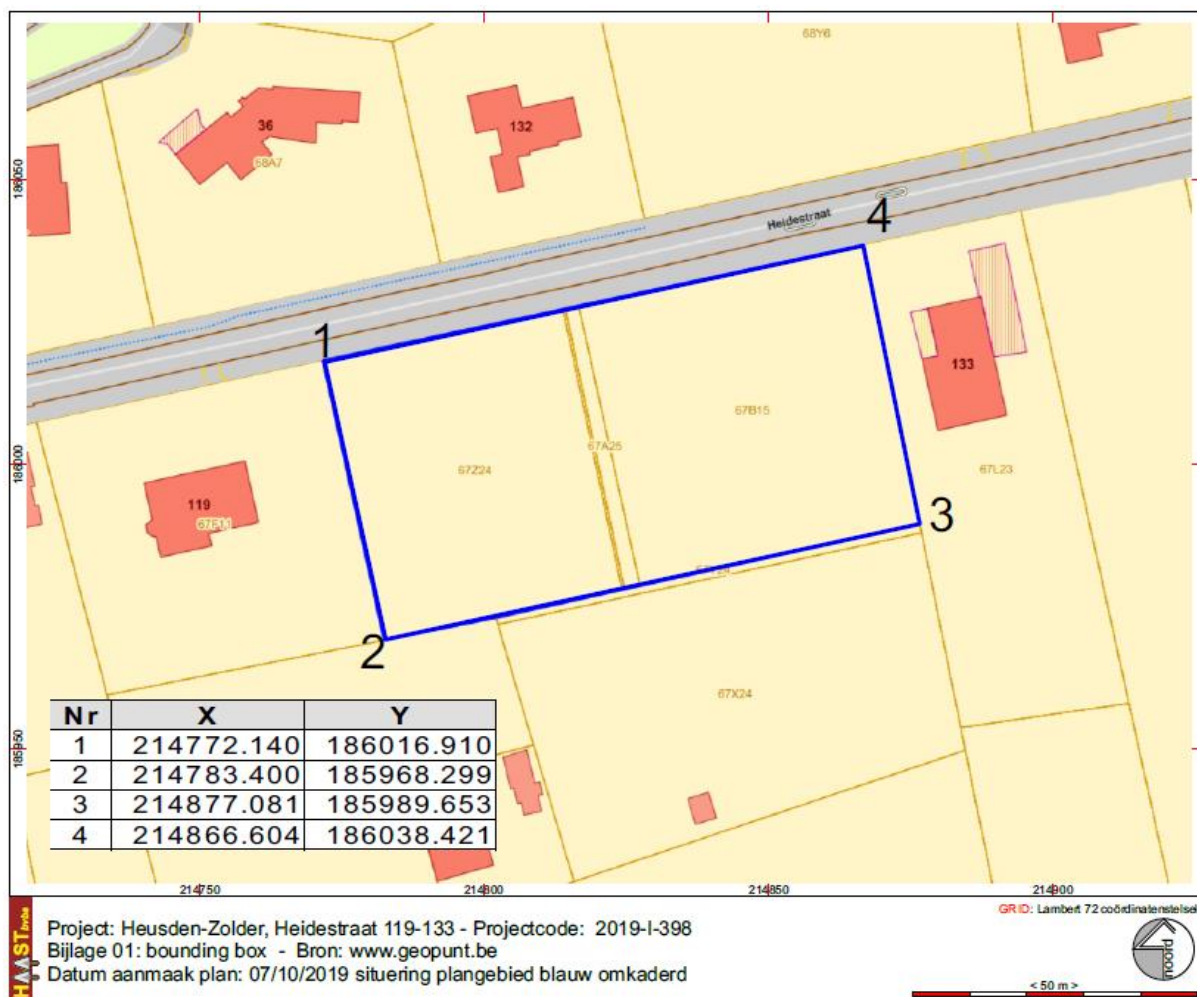

Fig. 1: Bounding Box

Federale Overheidsdienst FINANCIEN
Algemene Administratie van de Publiekrechtelijke Documentatie

Heusden-Zolder, Heidestraat 119 - 133 Bijlage 02: Kadasterplan dd 6/10/2019 projectcode 2019-I-398

Gecentreerd op: HEUSDEN-ZOLDER 4 AFD/ZOLDER 2/
Meest recente toestand

Schaal: 1/1000

© 06/10/2019 - De AAPD is de auteur van het kadastraal perceelplan en de product van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geeft de intellectuele eigendomsrechten opmerken in de Auteurswet en de Databankwet. Vanaf 01/01/2019 worden de gebouwen op het kadastraal perceelplan geleidelijk vervangen door een dataset beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal perceelplan.

percelen Zolder 2 sectie C, percelen 67Z24 (2154,03 m²), 67C25 (21,97 m²), 67A25 (129,05 m²) en 67B15 (2527,93 m²) totale opp= 4832,98 m²

Heusden_Zolder (Zolder), Heidestraat, percelen gelegen tussen de huisnummers 119 - 133 -- projectcode 2019-i-398 -
programma van maatregelen Pagina 4

2. Aanleiding van het vooronderzoek

De eigenaar van de gronden wenst in het vooruitzicht van een schenking de 4 betrokken kadastrale percelen te herverkavelen tot 2 in oppervlakte min of meer gelijkwaardige percelen. Er zijn geen intenties tot verkoop noch tot bebouwing van beide te realiseren percelen. Met de verkaveling gaan ook geen bodemingrepen gepaard. Het terrein blijft behouden in de staat waarin het zich bevindt. De maximale bouwoppervlakte per te creëren perceel is via het gewestplan Hasselt – Genk in 1979 vastgelegd op 250 m². De zone is bestemd als “woonpark” en dient bebost te blijven.

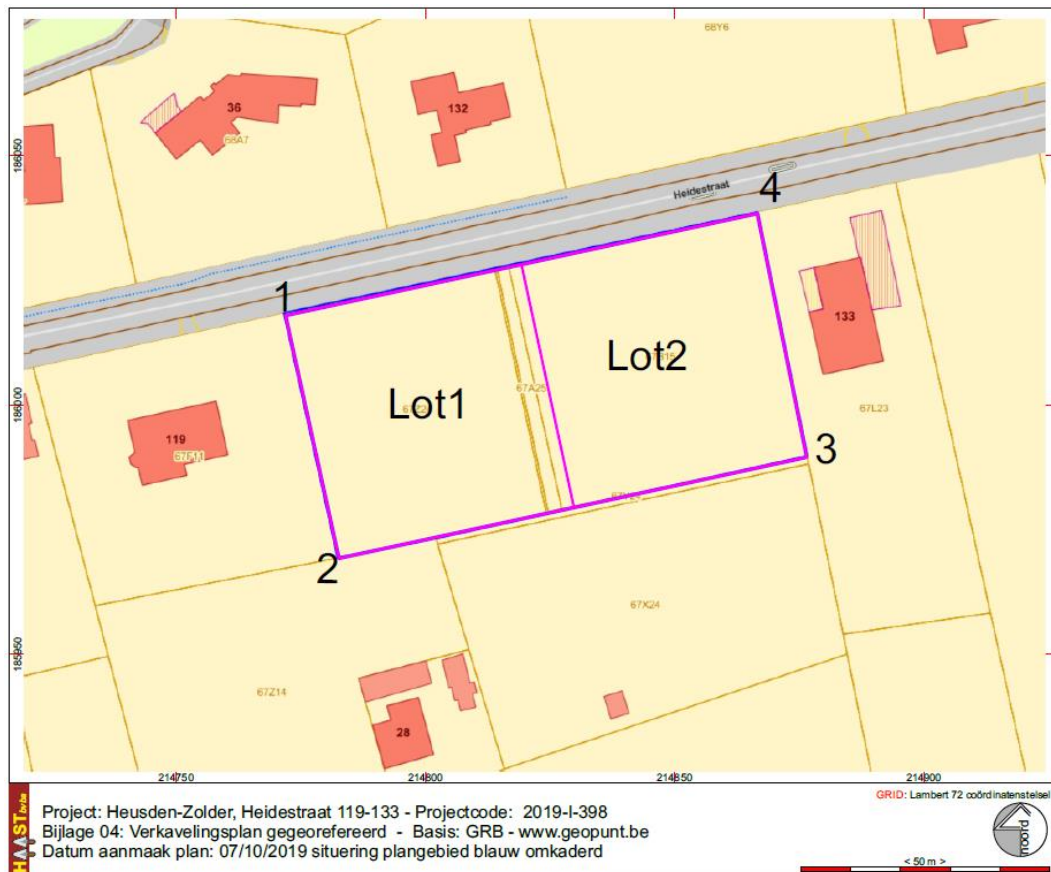

Fig. 3: Gegeoreferreerd verkavelingsplan.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Binnen het projectgebied zijn er tot heden geen archeologische onderzoeken gebeurd noch vondstmeldingen bekend. Uit de historisch - cartografische bronnen is af te leiden dat het projectgebied doorheen de tijden altijd gelegen was in heidegebied – de Wijvenheide – met ten zuiden en ten oosten vijvers die deel uitmaken/ uitmaakten van het grote vijvergebied tussen Zonhoven en Zolder. Die vijvers staan al ingetekend op de Ferrariskaart, maar het zijn kunstmatig aangelegde vijvers voor verschillende doeleinden. Ten oosten van het projectgebied ligt een kleine heuveltop; een uitloper van het Kempisch Plateau.

Op de top van die lichte heuvelrug bevindt zich CAI-locatie 51297. Op de oostelijke flank van die heuvel bevinden zich 8 vindplaatsen waarvan twee opgravingszones. Opvallend, op elke locatie werd (zeer) veel

lithisch materiaal aangetroffen uit het Jong-Paleolithicum – Mesolithicum. Maar, gelet op de afstand tot het projectgebied, meer dan 800 m, kan er geen directe koppeling gemaakt worden tussen deze vondsten en het projectgebied zelf.

Uit de centraal archeologische inventaris en de inventaris van M. Bauwens-Lesenne is af te leiden dat het gebied in de jaren 1936 uitgebreid en intens geprospecteerd is door de Fraters van het Sint-Jan Berchmansinstituut uit Zonhoven. Het zijn hun vondsten samen met vondstlocaties uit veldprospecties van dhr. Carolus die geleid hebben tot opgravingen. Het is derhalve enerzijds vreemd dat binnen het projectgebied geen vondsten zijn gemeld, anderzijds kan het natuurlijk ook zijn dat binnen het projectgebied nooit vondsten werden aangetroffen of dat er geen mogelijkheid tot prospectie was.

Het gebied werd in het derde kwart van de 19de eeuw aangeplant met naaldbomen. Dit is af te leiden uit de 19de-eeuwse topografische kaarten. De Vandermaelenkaart uit 1854 toont nog een open heidegebied terwijl op de kaart van 1871 een rechthoekig patroon van paden is ingetekend met in de door paden omgeven vakken aanplant van dennenbomen. Op de topografische kaart uit 1937 zijn die dennenbossen grotendeels verdwenen waardoor de heide zich kon herstellen. Het is meer dan aannemelijk dat de veldprospecties van de Fraters uit Zonhoven konden plaatsvinden door de ontbossing van het gebied.

Uit verschillende studies is gebleken dat veel van de gekende vindplaatsen van werktuigen uit het paleolithicum, mesolithicum en vroeg-neolithicum voorkomen op de overgang van hoge/droge gronden naar lage/natte zones, een landschappelijke gradiënt. Het verband tussen het aantreffen van steentijd artefactensites en een gradiënt is sterker naarmate naarmate de overgang abrupter is, bijvoorbeeld aan de randen van beekdalen. Kampementen van jager-verzamelaars kunnen verwacht worden in een zone vanaf de gradiënt tot ca. 200 m in het droge deel. Een verklaring hiervoor is te vinden in het feit dat landschappelijke gradiënten op korte afstand van elkaar een grote verscheidenheid aan voedselbronnen en grondstoffen verschaffen en de aanwezigheid van drinkwater garanderen. Rivier- en beekdalen zijn daarenboven markante en goed herkenbare landschapselementen in een door bos gedomineerde landschap. Dalen vormden in het laat-paleolithicum en het mesolithicum belangrijke transportroutes. Vindplaatsen van jager-verzamelaars worden met name verwacht in zogenaamde gradiëntzones van 200 m breed. Dergelijke zones zijn overgangsgebieden van hoog/droog naar laag/nat, die de voorkeur genoten vanwege met name het op korte afstand voorkomen van water en een grote verscheidenheid aan planten en dieren. Vindplaatsen van landbouwers worden verwacht op de hoogste, vruchtbaarste en best te bewerken delen van het landschap. ¹

Het projectgebied bevindt zich volgens de definities in een gradiëntzone van een hoger gelegen heuveltop naar een ven. Maar, de vijvers en vennen zijn blijkbaar kunstmatig aangelegd, hetgeen het duidelijkst blijkt uit de kaarten voor wat betreft de zogeheten Nieuwe Vijver. Die vijvers hebben te maken met viskweek, ijzerertsontginning, en turfsteken. Ze kunnen daarom niet beschouwd worden als “natuurlijke bronnen voor water”. Ook het feit dat uit gesprekken met de eigenaar van het terrein blijkt dat perceel 67z24 quasi volledig en perceel 67b15 deels gediend heeft voor zandwinning en daar heropgevuld werd, hetgeen op het terrein zichtbaar is in de vorm van onnatuurlijke depressies en ophogingen, maakt dat we de kans op het aantreffen van artefactensites in situ eerder zeer laag moeten inschatten.

De verwachting naar sporen uit de Metaaltijden tot en met de Middeleeuwen schatten we om dezelfde redenen eerder laag tot onbestaande in. Er zijn in een straal van 500 m rondom het projectgebied geen vondsten bekend uit die perioden, uit geen enkele periode trouwens, en ook hier zullen de recente bodemingrepen voor zandwinning gezorgd hebben voor verstoring van de oorspronkelijke bodemopbouw,

¹ Verhoeven et al. 2014.

zoniet volledige vernietiging. Temeer omdat uit de bodemkundige kartering blijkt dat het terrein gekarteerd is als Zbg-bodem, deels Zcg, een podzolbodem, waardoor men tot minstens 50 à 70 cm diep moest graven om aan de “goede gele” zand te geraken.

Voor latere perioden, Nieuwe Tijd tot heden, is de verwachting eveneens zeer laag omdat uit de cartografische bronnen blijkt dat zeker vanaf de tweede helft van de 18de eeuw er geen bebouwing op het terrein aanwezig was. Het projectgebied maakte deel uit van een uitgebreid heidegebied, in de laatste helft van de 19de eeuw deels beplant met dennenbossen en in de jaren 1930 weer gerooid waardoor de heide opnieuw kon herstellen. Na WOII wordt het gebied terug deels bebost, enkel de uitgegraven zone blijft gedeeltelijk grasland..

Dit betekent dat de archeologische verwachting zeer laag kan ingeschat worden naar het aantreffen van steentijdsites in situ, matig tot laag wat betreft Metaaltijden tot en met de Middeleeuwen en onbestaande wat betreft de periode Nieuwe Tijd tot heden. Gelet op die lage verwachting, mede ingegeven door de recente uitgravingen en heropvullingen, en omdat er geen enkele intentie is tot het bouwen van woningen of andere werken waarmee bodemingrepen gepaard gaan, wordt geadviseerd het projectgebied vrij te geven van verder archeologisch onderzoek/veldwerk.

Het landschap maakt deel uit van het Glacis van Diepenbeek - Beringen op de overgang van de Kempen naar de Demervallei. In het landschap ontstond een uitgebreid vennencomplex, De Platweijers de Wijers; het Vijvergebied Midden-Limburg. De vijvers lagen in een uitgestrekt heidegebied waarvan de Wijvenheide deeluitmaakte. Pas in de tweede helft van de 19de eeuw worden delen van het heidegebied aangeplant met naaldbomen. Een deel van het bos binnen het projectgebied lijkt daar nog een restant van te zijn alhoewel de topografische kaarten uit 1937 en 1961 een volledig onbebost terrein aangeven. Restant, want in de eerste helft van de 20ste eeuw worden grote delen terug ontbost waardoor de heide opnieuw haar plaats kon innemen. Na 1960 wordt de omgeving rondom het project gebied verkaveld en ontstaat er een residentiële woonpark. Ten oosten en zuiden van het projectgebied wordt het landschap beschermd als natuurgebied door het als zodanig in te kleuren op het Gewestplan Hasselt-Genk.

Het projectgebied zelf maakte deel uit van de Wijvenheide en was heidegebied tot ca. 1860/1870. Daarna werd het tijdelijk beplant met naaldbomen, maar rond 1930/1935 werden de bossen gerooid waardoor de heide het projectgebied opnieuw innam. In de jaren 1970 wordt binnen het projectgebied aan zandwinning gedaan een deel van de uitgegraven zone wordt, na heropvulling van het uitgegraven deel, heraangeplant met struiken en bomen, een deel blijft een grasvlakte.

Er is geen enkele intentie tot uitvoeren van bodemingrepen, enkel de intentie om, door het terrein te verkavelen, het terrein te kunnen behouden als bestemd voor woonpark waar in de (verre) toekomst mogelijk twee woningen, 1 op elk kavel, met een maximale bebouwbare oppervlakte van 250 m² per kavel kunnen gerealiseerd worden.

4. Gemotiveerd advies:

Omwille van:

- De lage tot zeer lage archeologische verwachting, afhankelijk van de perioden, voor het aantreffen van onverstoorte artefacten en/of sporensites,
- De recente ingrijpende bodemingrepen over een behoorlijke groot deel van het projectgebied, zeker 50 – 60%, met het oog op zandwinning en later heropvulling van het terrein,
- De historische bodemingrepen met een wisselend bodemgebruik van heide naar bebossing, naar heide en terug bebossing zoals blijkt uit de cartografische bronnen, de topografische kaarten en luchtfoto's,

- De bodemingreep bij verwezenlijking van de verkaveling beslaat maximum 500m² indien de percelen alsnog bebouwd zouden worden. Dit is conform het inrichtingsbesluit van het gewestplan en de verkavelingsvoorschriften.
- **Voetnoot 7 bij het schema “Criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden” stelt:** *Voor de verkavelingen wordt enkel de oppervlakte van de terreinen waarop werkzaamheden uitgevoerd worden met het oog op het bouwrijp maken van de verkaveling en de oppervlakte van de kavels die verkocht en verhuurd zullen worden voor meer dan negen jaar, waarop een recht van erfpacht of opstal gevestigd zal worden of waarvoor een van die overdrachtsvormen aangeboden zal worden, zulks met het oog op woningbouw of de oprichting van constructies” in rekening gebracht.*
 - o Er is geen intentie is tot verkoop of verhuur van de kavels aan derden voor een periode van meer dan 9 jaar.
 - o Er is geen enkele intentie is tot het bouwrijp maken van de kavels, noch tot het rooien van de bomen en/of bouwen van woningen of andere constructies.

Deels omwille van de lage archeologische verwachting maar vooral omwille van de bepalingen in voetnoot 7 bij de criteria bij omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden kan het projectgebied vrijgesteld worden van verder archeologisch onderzoek.

5. Lijst van de afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2018 © cadgis viewer

Fig. 3: Gegeoreferereerd verkavelingsplan.